

LOKAKUUN MANIFESTI

Lastensuojelutapauksiin on saatava Totuuskomissio

Lokakuun liike nostaa esiin lastensuojelun epäkohtia. Emme jätä tunnistamatta lastensuojelun onnistumisia tai laadukasta lastensuojelutyötä. Tällaistaakin työtä on Suomessa ja juuri tätä toivomme vahvistettavan.

On luonnollisesti tilanteita, joissa perheiden itsemääräämisoikeuteen on puututtava lapsen edun nimissä. Tällaisten vakavan vaaran tunnistamisen oikea-aikaisuus on ensiarvoisen tärkeää lastensuojelutyössä. Lasta on suojeltava, jos hän on vakavassa vaarassa.

Lastensuojelujärjestelmä sisältää epäkohtia ja vakavia oikeusturvaongelmia. Eduskunnan oikeusasiamies nosti joulukuussa 2013 lastensuojelun ja lapsiasioiden käsittelyn puutteet yhdeksi vakavista suomalaisista perus- ja ihmisoikeusongelmista.

Vuonna 2008 voimaan tulleen lastensuojelulain kokonaisuudistuksen yhteydessä eduskunnan oikeusasiamies kiinnitti huomiota siihen, ettei uudessa laissa selvitetty Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen havaitsemien ongelmien ehkäisemistä. Hän ehdotti, että lapsen ja vanhemman välisen suhteen suoja ja huoltajan oikeudet tulisi ottaa paremmin huomioon.

Lokakuun liike haluaa tehdä merkittäviä lastensuojelun ongelmakohtia näkyviksi. Uskomme, että vain epäkohdat reilusti myöntämällä on mahdollista luoda virheistä oppineena maahamme kestävä, laadukasta lastensuojelua, jopa kansainvälisesti edistyksellisiä palveluita. Lasten tai perheiden edun mukaista ei ole ylläpitää järjestelmää, joka saa ajoittain aikaan enemmän pahaa kuin hyvää.

Lokakuun liike on laatinut muutosehdotuslistan, joka on ainutlaatuinen Suomen historiassa, koska sen ovat laatineet lastensuojelun asiantuntijat perustaen ehdotuksensa laajoihin asiakaskokemuksiin ja asiakkaiden kuulemiseen.

Lokakuun liike ehdottaa, että eduskunnan oikeusasiamiehen toimiston Ihmisoikeusvaltuuskunta kokoaa kansalaisjärjestöjen edustajista Totuuskomission käsittelemään kansalaisten valituksia sekä selvittämään

lastensuojelun kansalasiin kohdistamia vääryyksiä ja rikkomuksia. Totuuskomission tehtävänä on käydä läpi lapsi- ja perheasioita, ja tuoda esiin ratkaisuja siihen, miksi lastensuojelussa ilmenee vuosikymmen toisensa jälkeen samoja Euroopan ihmisoikeussopimuksen loukkauksia, joihin eduskunnan oikeusasiamies on kiinnittänyt huomiota. Sen tärkeä tehtävä on myös järjestää kuulemistilaisuuksia kärsineille.

Ihmisoikeussopimusten velvoitteet näkyviksi lastensuojelutyössä

Suomen valtiota sitovien kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden tulee näkyä lastensuojelutyössä. Perhe on yhteiskunnan perusrhmä ja erityisesti lasten hyvinvoinnin ja kasvun luonnollinen ympäristö. Perheellä on oikeus saada tarvittavaa suojelua ja apua niin, että se pystyy täydellisesti hoitamaan velvollisuutensa yhteiskunnassa.

Perus- ja ihmisoikeuksien sekä lastensuojelutyön lainsäädännön käytännönläheistä koulutusta tulee lisätä. Lievimmän riittävän toimenpiteen periaatteen sisäistäminen edellyttää uudenlaista asennoitumista perheeseen. Perheen arvostaminen edellyttää tasavertaista vuoropuhelua, jonka kautta on mahdollista tutustua perheeseen ja sen arvoihin.

Lapsen ottaminen pois vanhemmiltaan tulee mieltää aina viimesijaiseksi toimenpiteeksi ja vain erityistilanteessa, kun lapsi on vakavassa vaarassa eivätkä muut keinot ole mahdollisia.

Auttamistyön lähtökohtana on perheen tarpeet ja toiveet

Lapsen ja perheen auttamisen tulee olla avointa ja rehellistä ihmisten kohtaamista, jossa perheen toiveet ja tarpeet ovat ensisijaisia. Työskentelyn luonnollisena lähtökohtana on perheen voimavarojen löytäminen sekä perheen läheisten huomioiminen ja mukaan ottaminen.

Lastensuojeluun tarvitaan pitkäjänteistä koulutusta tavoitteena selkeä vuorovaikutus ja asiatyölin hallitseminen. Hyvä ja avoin hallinto edellyttää yksilöityä, tosiseikkoihin perustuvaa tietoa, eli asianmukaisia ja puolueettomia viranomais selvityksiä. Perheen kanssa työskentelyn tavoitteena on tällaisen asiatiedon kokoaminen päätöksenteon pohjaksi.

Löysä intuitioon ja uskomuksiin pohjaava huolipuhe tulee lopettaa.

Palvelujärjestelmän uudelleenrakentaminen

Ennaltaehkäisevän tuen tarjoamisesta vastaavat tulevaisuudessa peruspalvelujärjestelmät. Lastensuojelu keskittyisi vain todellisessa hädässä olevien lasten pelastamiseen. Muille turvataan riittävä, nykytarpeisiin vastaava tuki peruspalveluissa.

Lastensuojelun muuttaminen perheiden suojeluorganisaatioksi toteutetaan lastensuojelun ammattilaisten eli lastensuojeluperheiden näkemykset huomioiden.

Lastensuojelun resurssit turvattava

Lastensuojelun työntekijöille on turvattava riittävät resurssit tehdä laadukasta lastensuojelutyötä siten, että kullakin työntekijällä on suositusten mukaiset asiakasmäärät. Tässä tarkoituksessa lastensuojeluilmoituksia koskeva lainsäädäntö tulee uudistaa.

Kunnan kaikkien toimijoiden (päivähoito, koulu, terveydenhuolto jne.) tulee tunnistaa vastuunsa toimia yhteistyössä lapsen vanhempien kanssa asianmukaisen tuen ja palvelun järjestämiseksi perheelle ja lapselle. Kukin toimija ottaa vastuun siitä, että perheen avun saanti ei vaikeudu lastensuojeluilmoituksen pelon takia.

Lastensuojeluilmoitus on mahdollista tehdä vain silloin, kun lapsella on ilmeinen lastensuojelun tarve. Perättömät ilmoitukset on säädettävä rangaistaviksi. Koulujen opetuksellisista asioista tekemät lastensuojeluilmoitukset eivät jatkossa ole enää mahdollisia.

Lastensuojeluun luodaan peruspalvelulähete, jonka avulla perhe saa tarvittavat palvelut. Palvelusetelit otetaan käyttöön ja perhe voi valita auttajansa.

Päätöksentekomenettelyn uudistaminen

Päätöksentekomenettelyn lainsäädäntö tulee uudistaa lastensuojeluasioissa. Kiireellisen sijoituksen viranhaltijapäätös tulee lapsen vapauteen ja perhe-elämään kajoavana toimena saattaa viipymättä ja muutamassa päivässä tuomioistuimen ratkaistavaksi.

Lapsen oikeus pitää yhteyttä läheisiinsä tulee turvata täytäntöönpanokelpoisella tapaamisiin oikeuttavalla päätöksellä.

Kaikki lastensuojeluasiat tulee siirtää hallintotuomioistuimista yleisen tuomioistuimen käsiteltäviksi. Jatkossa yksi yhtenäinen tuomioistuinjärjestelmä vastaa kaikkien lasten asioista. Näin toteutuu lasten ja perheiden yhdenvertaisuus.

Oikeusturvaongelmat poistettava

Lainsäädäntöä muutetaan lukuisten oikeusturvaongelmien poistamiseksi, ja lainvalmisteluun otetaan mukaan lastensuojeluperheiden asiantuntemus. Tämä voidaan toteuttaa eduskunnan oikeusasiamiehen toimistossa olevan Ihmisoikeusvaltuuskunnan kautta, jonka toimintaan luotaisiin lastensuojelun Totuuskomissio käsittelemään kansalaisten valituksia, selvittämään lastensuojelun kansalaisiin kohdistamia rikkomuksia ja tässä tarkoituksessa järjestämään kuulemistilaisuuksia kärsineille.

Kaikille lastensuojelun asiakkaille annetaan esite, johon on koottu selkeästi tiedot asiakkaan asemasta ja oikeuksista ja erityisesti huostaanoton oikeusvaikutuksista. Julkisesta oikeusavusta annettua lakia muutetaan niin, että huostaanoton valmistelun aloittaminen ja kiireellinen sijoitus oikeuttavat jatkossa julkiseen oikeusapuun ja lakimiehen käyttöön myös ns. ulkoprosessuaalisissa asioissa (neuvottelut lastensuojelun kanssa, kuuleminen ym.). Maahamme luodaan Lokakuun liikkeen mallintama kansalaistukiverkosto perheen tueksi.

Perheellä tulee olla aina vastentahtoisessa huostaanotossa mahdollisuus suulliseen käsittelyyn tuomioistuimessa sekä välittömään todisteluun. Virkamiesten vastuuta koskevat lainsäännökset uudistetaan niin, että lastensuojelutyössä noudatettava lainsäädäntö toteutuu ja säännösten toteutumatta jäämisen varalta luodaan pakotteet. Laittomien huostaanottojen osalta luodaan hyvitysjärjestelmä.

Valvonta kuntoon

Sijaishuollon ja lastensuojelutyöntekijöiden valvontaa on tehostettava. Lastensuojelutyöntekijöiden toimien valvonta parantaa kaikkien, myös työntekijöiden, oikeusturvaa. Asiakastyytyväisyyskyselyt otetaan käyttöön. Lastensuojelun itsearviointi ja työyhteisön työn laadun tarkkailu tulisi olla jatkuvaa ja analyttistä.

Lastensuojelun edunvalvontajärjestelmä on saatettava pikaisesti valvonnan, selvityksen ja tilastoinnin kohteeksi.

Kaikenlainen lapsiin kohdistuva väkivalta poistettava

Lapsiin kohdistuva väkivalta on ihmisoikeusloukkaus. Se ilmenee monissa eri muodoissa niin henkisenä kuin fyysisenä kaltoinkohteluna. Väkivalta voi jättää lähtemättömät jäljet aikuiselämään asti.

Kaikille kunnan toimijoille (päivähoito, koulu, terveydenhuolto, lastensuojelu jne.) tulee jakaa tutkimustietoa. Tietoa tarvitaan erityisesti niistä turvattomuuden aiheuttamista mielenterveyden riskeistä, joita lapsen erottaminen vanhemmastaan voi aiheuttaa. Tutkimustietoa tarvitaan myös huostaanoton vaikutuksista merkittävänä syrjäytymiseen johtavana tekijänä.

Kaikkien lasten kanssa toimivien käyttöön tulee pikaisesti laatia lastensuojelutyöhön piiloutuvan väkivallan tunnistamisen ohjeet. Lastensuojelun työntekijöiden käyttöön tulee luoda työkalupakki, jonka avulla mallinnetaan kouluissa esiintyvän väkivallan poistamista ja tuetaan perhettä.

Sijaishuollossa oleviin lapsiin kohdistuva väkivalta tulee poistaa. Lastensuojelulaitoksista paenneilla lapsilla tulee olla oikeus turvatalojen käyttöön. Sijaishuoltopaikkojen valvonta toteutetaan Lokakuun liikkeen mallin mukaisesti siten, että ulkopuolinen ja riippumaton taho tekee tarkastus- ja valvontakäyntejä toistuvasti ja riittävän usein ilman etukäteisilmoitusta.

Perheen jälleenyhdistämiset käyntiin

Huostaanotto on Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen linjauksen mukaan väliaikainen toimi, jonka aikana tavoitteena on perheen jälleenyhdistäminen. Tämä tavoite tulee näkyä lastensuojelutyössä. Kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten palauttaminen koteihinsa tulee käynnistää kunnissa.

Lastensuojelun työntekijöiden käyttöön laaditaan jälleenyhdistämisen työkalupakki, jonka avulla aikataulutetaan ja rakennetaan tukipilarit lapselle ja perheelle onnistuneen kotiinpaluun takaamiseksi.

Lastensuojelun bisneskehitys tulee pysäyttää

Hallitusohjelmaan tulee kirjata tavoitteeksi pysäyttää miljardibisnekseksi paisutettu, lapsiin kohdistuva ja lapsia hyväksi käyttävä liiketoiminta. Sijaishuollossa maksetut hoitokorvaukset tulee sitoa toiminnan laatuun siten, että täyteen korvaukseen oikeuttaa ainoastaan lapsen elämäntilanteen paraneminen ja perheen jälleenyhdistyminen.

Lähde: <http://www.lokakuunliike.com/lokakuun-manifesti.html>